

предприятие «ИНЭК», 2007. — 280 с.

3. Мигович С. Інформаційна компетентність – необхідна умова використання мережевих технологій в освіті / С. Мигович. — (Електронний ресурс). — Режим доступу: http://www.mnau.edu.ua/files/02_02_01_10/mygovich/2012-mygovich-iknuvmt.pdf

4. Солопова Н. Некоторые аспекты формирования информационно-коммуникационной компетенции выпускника школы / Н. Солопова, Т. Ткач // Вестник ТГТУ. — 2006. — Т. 12. — № 25. — С. 486–489.

5. Caravello P. UCLA Library Information Competence at UCLA: Report of a Survey Project / P. Caravello, E. Chair, J. Herschman, E. Mitchell — (Електронний ресурс). — Режим доступу: http://www.library.ucla.edu/infocompetence/index_noframes.htm

6. Information Literacy Competency Standards for Higher Education. — (Електронний ресурс). — Режим доступу: <http://www.ala.org/acrl/standards/informationliteracycompetency>

7. Lau J. Guidelines On Information Literacy For Lifelong Learning / IFLA / J. Lau. — Boca del Rio: Universidad Veracruzana / DGB / USBI VER, 2006. — (Електронний ресурс). — Режим доступу: <http://www.ifla.org/publications/guidelines-on-information-literacy-for-lifelong-learning>

8. McKenzie J. Filling the Tool Box: Classroom Strategies to Engender Student Questioning / J. McKenzie. — (Електронний ресурс). — Режим доступу: <http://fromnowon.org/toolbox.html#Class>

УДК [378.147.091.33:004] : 811.111

В.В. Кириленко, Н.М. Кириленко, м. Вінниця, Україна
V. Kirilenko, N. Kirilenko, Vinnitsia, Ukraine
e-mail: nelly-kirilenko@yandex.ru

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ІКТ У ІНФОРМАЦІЙНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Анотація. У статті розглядаються проблеми формування іншомовної комунікативної поведінки у студентів факультету іноземних мов. Розглядаються методи її формування засобами інформаційно-комунікаційних технологій, визначені їх функції в інформаційному освітньому середовищі вищого навчального закладу з метою розвитку у студентів міжкультурної комунікації.

Створення інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу вирішує проблему функціонування сучасної моделі навчального процесу, що забезпечує підготовку студентів до засвоєння знань. У статті наголошується на ряд дидактичних завдань, необхідних для використання інформаційно-освітнього середовища – удосконалення навичок читання іншомовної літератури, розвиток навичок аудіювання на основі автентичних звукових текстів мережі Інтернет, удосконалення вміння монологічного і діалогічного висловлювання на основі проблемного обговорення матеріалів мережі, поповнення словникового запасу, ознайомлення студентів із культурою країни, мова якої вивчається.

Комунікативна функція займає особливе місце серед інших функціональних компонентів лінгвокультури особистості. Запропоновані практичні підходи, спрямовані на розвиток у студентів уміння практично користуватися мовленням у різних комунікативних ситуаціях. У статті зазначаються також функції інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі: презентація навчального матеріалу, одержання лінгвокультурної інформації, створення текстів лінгвокраїнознавчого характеру, моделювання різноманітних форм комунікативної поведінки. Пропонуються принципи, спрямовані на досягнення високої ефективності засвоєння знань у процесі навчання та наводиться тлумачення феномену комунікативної поведінки.

Ключові слова: комунікативна поведінка, лінгвокраїнознавство, інформаційно-комунікаційні технології, міжкультурна комунікація, мисленнєві операції, навчальний процес, лінгвокраїнознавча інформація, лінгвістичне мислення.

Annotation. The article deals with the problem of the formation of foreign language communicative behavior in students of foreign languages. Methods of its forming are discussed with the help of information communication technologies, their functions in learning environment of higher education establishment.

Creation of information educational environment of a higher educational establishment solves a problem of a modern educational process functioning that guarantees training of students to acquire knowledge. In the article some didactical tasks are specified necessary for using of information educational environment – improvement of foreign literature reading skills, development of listening comprehension skills on the basis of authentic audial texts in the internet, improvement of monological and dialogic speech on the basis of problematic discussion of materials in the internet, enlarging of word stock, familiarization of students with culture of the target language.

Communicative function has a special importance among the other functional components of the linguistic culture of a personality. Practical approaches aimed at developing in students the skills of speech usage under different communicative situations. The article also features the functions of information communication technologies in the education process: presentation of education material, obtaining of lingvocultural information, creating the texts of lingvocultural character, modeling various forms of the communicative behavior. Principles to achieve high efficiency of acquiring knowledge in the learning process and the interpretation of

the phenomenon of communicative behavior are proposed.

Key words: *communicative behavior, culture-oriented linguistics, ICT, intercultural communication, thinking operations, education process, lingvocultural information, linguistic thinking.*

Постановка проблеми. Вплив національної специфіки менталітету тої чи іншої лінгвокультурної спільноти на процеси і результати міжетнічного спілкування не можна перебільшувати чи применшувати. Необхідна теоретична й практична розробка цієї проблеми з метою виявлення тих компонентів комунікації, в яких вплив національної специфіки менталітету найбільш помітно. Крім того, навчання комунікативної поведінки стає нагальною практичною необхідністю. Таке навчання повинно здійснюватися разом з навчанням мовних навичок у процесі оволодіння іноземною мовою. Комунікативна поведінка – так само важливий аспект навчання іноземної мови, як і інші – навчання читання, письма, говоріння, розуміння і перекладу.

Створення інформаційно-освітнього середовища вищого навчального закладу вирішує проблему функціонування сучасної моделі навчального процесу, що забезпечить підготовку студентів до засвоєння знань у швидкозмінному інформаційному суспільстві. Викладач, використовуючи освітнє інформаційне середовище, наповнює його змістом відповідною навчальною інформацією, що дозволяє ефективно виконувати цілу низку дидактичних завдань: удосконалювати навички читання іншомовної літератури, розвивати навички аудіювання на основі автентичних звукових текстів мережі Інтернет, удосконалювати вміння монологічного і діалогічного висловлювання на основі проблемного обговорення матеріалів мережі, поповнювати словниковий запас, ознайомити студентів з культурознавчими знаннями, що включають у себе мовний етикет, особливості мовленнєвої поведінки різних народів в умовах спілкування, особливості культури, традицій країни мови, що вивчається, формувати стійку мотивацію до іншомовної діяльності студентів на основі систематичного використання автентичних матеріалів, обговорення «гарячих» проблем, що цікавлять всіх і кожного.

Аналіз попередніх досліджень. Останнім часом спостерігаємо інтерес до проблеми феномену комунікативної поведінки, вербальної комунікації в парадигмі комунікативної лінгвістики, проблемами номінативного аспекту мовленнєвої діяльності, проблеми етнолінгвістики (Ф. Бацевич, О. Кубрякова, Т. Дрідзе). Проблемами впровадження ІКТ у навчальний процес, пов'язаний з вивченням іноземної мови та формуванням міжкультурної компетенції займалися С. Богомолів, Т. Гуріна, Е. Шевченко та інші дослідники.

Метою статті є розгляд проблеми формування іншомовної комунікативної поведінки у студентів факультету іноземних мов. Розглядаються методи її формування засобами інформаційно-комунікаційних

технологій, визначені їх функції в інформаційному освітньому середовищі вищого навчального закладу з метою розвитку у студентів міжкультурної комунікації.

Виклад основного матеріалу. Міжкультурна комунікація – це процес безпосередньої взаємодії культур, а весь процес такої взаємодії здійснюється у різних часто неспівпадаючих національних стереотипів мислення і поведінки, що впливає на взаєморозуміння учасників комунікації [5, с. 146].

Комунікативна поведінка є компонентом національної культури [4, с. 78]. Тому існує проблема формування адекватної, нормативної комунікативної поведінки в процесі навчання іноземної мови.

Під комунікативною поведінкою розуміють правила, що реалізуються в комунікації і традиції спілкування тої чи іншої лінгвокультурної спільноти. Комунікативна поведінка має національно-специфічний характер і проявляється в спілкуванні мовних особистостей.

Комунікативна поведінка характеризується певними нормами. Про норми комунікативної поведінки говоримо в трьох аспектах: загальнокультурні, ситуативні та індивідуальні норми.

Формування комунікативної поведінки у процесі вивчення іноземної мови передбачає розвиток у студентів умінь практично користуватися мовленням і покликаній навчати не маніпулюванню мовленнєвими засобами, а усвідомленому співвідношенню їх з комунікативними функціями. Йдеться не просто про знання іноземної мови, а про умінь користуватися нею в реальних ситуаціях спілкування, тобто, про практичне володіння мовою і, отже, про розвиток прагматичної міжкультурної компетенції.

Поєднання комп'ютерних технологій з ігровими методиками навчання створює нові умови формування у студентів ефективної комунікативної поведінки.

У навчанні іноземної мови виділяємо такі функції інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ):

- презентація навчального матеріалу – занурення студентів у культуру країни, мова якої вивчається;

- одержання лінгвокультурної інформації, що відображає особливості вербальної і невербальної поведінки (жести, постава, міміка) носіїв мови;

- розвиток лінгвістичного мислення, що передбачає моделювання низки комунікативних ситуацій;

- інструмент для створення текстів лінгвокраїнознавчого характеру та їх інформаційна обробка;

- моделювання спільної суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

У процесі комп'ютеризації освіти традиційна дидактична система навчання «викладач-студент», «студент-студент» замінюється новою багатоаспектною системою навчання «викладач-комп'ютер-студент», «комп'ютер-студент», «студент-комп'ютер-студент». Неодмінною умовою успішного запровадження комп'ютерів у навчальний процес вищого навчального закладу є відповідне методичне забезпечення інформаційно-комунікаційними технологіями та якісними дидактичними навчальними іграми.

Поєднання комп'ютерних технологій з ігровими методиками навчання створює нові умови засвоєння студентами навчальної інформації:

- комп'ютерні технології дозволяють враховувати індивідуальний темп засвоєння знань, умінь та навичок, студент отримує можливість самостійно регулювати кроки, які необхідно здійснити в процесі пізнавальної діяльності, яку краще назвати інформаційною діяльністю;

- під час застосування комп'ютерних технологій виникає можливість вибору оптимального рівня складності у відповідності до комунікативної компетенції студентів. Адже відомо, що принципи, розроблені Л.В. Занковим спрямовані на досягнення високої ефективності засвоєння знань у процесі навчання.

Ці принципи набувають нового значення, коли говоримо про комп'ютерні технології навчання. Назвемо їх:

1. Провідна роль теоретичних знань у змісті навчання. Принцип провідної ролі теоретичних знань не принижує значення умінь та навичок і їхнього формування. Якраз комп'ютер сприятиме більш швидкому, міцному та ефективному опануванню комунікативними навичками. Наприклад, набір тексту, оволодіння навичками роботи з графічними та мультимедійними програмами та за допомогою їх побудова моделі в процесі спілкування, обробки інформації тощо.

2. Усвідомлення студентами процесу оволодіння іноземною мовою, оскільки вони отримують можливість покроково засвоювати навчальну інформацію.

3. Навчання на високому рівні складності. Цей принцип означає, що навчальний матеріал і методи його презентації повинні викликати оптимальний рівень складності. Ступінь складності передбачає такий навчальний матеріал, який може бути осмислений студентами. Мається на увазі не будь-яка складність, а складність, що пов'язана з пізнанням взаємозв'язків явищ, їх внутрішнього суттєвого зв'язку. Так, за допомогою мультимедійних програм, студенти мають можливість подорожувати різними англomовними країнами у віртуальному просторі, знайомитись з їхньою історією, звичаями, культурними традиціями. Інтерактивні комп'ютерні програми дозволяють студентам спілкуватись у реальному часі.

Комп'ютери роблять інформацію наочною, завдяки чому фундаментально змінюють людське спілкування, оскільки носієм інформації стають візуальні та слухові образи.

4. У процесі вивчення програмного матеріалу йти вперед швидким темпом. Неправомірне уповільнення темпу, пов'язане з багаторазовим і одноманітним повторенням попереднього матеріалу створює перешкоди або навіть робить неможливим навчання на високому (оптимальному) рівні складності. Постійне збагачення інформаційного поля студента різноманітним змістом створює необхідні умови для глибокого засвоєння інформації, оскільки нова інформація інтегрується в інформаційне поле студента [1, с. 323].

Використання візуальних та звукових програм у поєднанні з комп'ютерними дидактичними іграми надає навчання новизни та динаміки засвоєння нового матеріалу. Комп'ютер може «спілкуватись» зі студентом і до певної міри мотивувати його навчальну діяльність. Застосування комп'ютерних дидактичних ігор сприяє розвитку комунікативної соціокультурної компетенції студентів, підвищує їх пізнавальну мотивацію. Вони отримують можливість робити різні типи узагальнень: теоретичних, емпіричних та змістовних.

Проблема застосування лінгвокраїнознавчого матеріалу великою мірою визначається реалізацією в практиці навчання іноземної мови комунікативного підходу, при якому передбачається формування у студентів комунікативної компетенції. Це поняття розглядається Р. Міньяром-Белоручевим як здатність реалізувати лінгвістичну компетенцію в різних ситуаціях вербального спілкування з урахуванням соціальних норм комунікативної поведінки та доцільності висловлювання [2, с. 58].

Стає зрозумілим, що для забезпечення ефективного спілкування одних лише лінгвістичних знань без ознайомлення студентів з культурою країни, мова якої вивчається, недостатньо. Тому, при формуванні комунікативної поведінки на заняттях з іноземної мови необхідно максимально використовувати лінгвокраїнознавчі матеріали, що дають змогу накопичення фонових знань, що забезпечують адекватність вербальної і не вербальної поведінки в різних ситуаціях спілкування.

Педагогічна практика свідчить, що застосування лінгвокраїнознавчих матеріалів у поєднанні з комп'ютерними ігровими методами спрямоване на одержання автентичної лінгвокраїнознавчої інформації і стимулювання у студентів інтересу до обміну інформацією в комунікативному процесі.

Формуванню та підтриманню мотивації разом з цікавим змістом матеріалів сприяє і його незвичне оформлення та форма презентації, що викликають у студентів допитливість, зацікавленість, бажання знайти нову інформацію, адже у них нині є можливість спілкуватись з носіями мови через Інтернет.

У методичній літературі зустрічаємо велику кількість прийомів роботи із лінгвокраїнознавчою інформацією:

1. Тлумачення іншомовної лексики з національно-культурним компонентом в семантиці із застосуванням комп'ютерних словників з аудіо візуальним супроводом.

2. Ознайомлення із лінгвокраїнознавчою інформацією через семантику фразеології та афористики. Наприклад, порівняння британських та американських фразеологічних одиниць, представлених на екрані комп'ютера.

3. Включення лінгвокраїнознавчої інформації в лексичні та граматичні вправи з ігровим комп'ютерним компонентом.

4. Діалог через комп'ютерні мережі між студентами різних країн, за допомогою якого вони дізнаються багато корисних фактів про англomовні країни у вигляді відповідей на різноманітні питання. Студенти працюють в інтерактивному режимі, підбираючи необхідні репліки, інформацію та розмовні кліше.

5. Використання ілюстрацій лінгвокраїнознавчого характеру, наприклад, подорож по Лондону, де студенти виконують ролі гідів та туристів.

6. Проведення мовних відео курсів із застосуванням ІКТ [3, с. 101].

Для того, щоб зорова наочність мала пізнавальну цінність, вона повинна відповідати наступним вимогам: сучасність, типовість відображуваних явищ дійсності, актуальність, новизна, ігровий компонент. Всі ці параметри можна представити за допомогою мультимедійних засобів, зокрема, дидактичних комп'ютерних ігор.

Ураховуючи переваги застосування ІКТ у порівнянні з традиційними методами навчання, вважаємо, що їх упровадження при вивченні іноземної

мови дозволить привернути увагу студентів до змісту лінгвокраїнознавчої інформації, стимулювати вербальну активність. Застосування ІКТ у навчанні дозволить оптимізувати протікання таких мисленнєвих операцій, як порівняння, співставлення, групування, класифікації, узагальнення та викличе у них бажання користуватися іноземною мовою як засобом спілкування з метою розширення власного інформаційного поля, краще усвідомити особливості мови, що вивчається.

Використання на заняттях з іноземної мови лінгвокраїнознавчого матеріалу передбачає більш глибоке ознайомлення студентів з культурою країни, мова якої вивчається. Такий ефект досягається за допомогою кумулятивної функції мови, оскільки мова виступає в якості засобу пізнання нової національної дійсності та залучення до іншомовної соціокультурної спадщини.

Значний інтерес у студентів викликає специфічна національна інформація, оскільки вони отримують можливість ознайомитись із характерними особливостями культури країни, мова якої вивчається, її етнопсихологією. Оволодіння іноземною мовою тоді стає творчим процесом відкриття національних особливостей поведінки представників різних країн.

Висновок. Проникнення в нову національну культуру та залучення до духовного багатства, створеного іншим народом, відкриває можливість реалізації на практиці інтеркультурного підходу навчання іноземних мов. Беручи до уваги, що мова вивчається у штучних умовах, ІКТ стають засобом моделювання реальних комунікативних процесів.

Отже, застосування ІКТ в інформаційному освітньому середовищі під час вивчення тем лінгвокраїнознавчого характеру сприяє формуванню іншомовної комунікативної поведінки, впливає на загальну інформаційну культуру студентів.

Література:

1. Давыдов В.В. Виды обобщения в обучении / В.В. Давыдов – М., 1972, С. 323-324.
2. Миньяр-Белоручев Р.К. / Р.К. Миньяр-Белоручев, О.Г. Оберемко / Лингвострановедение или «иноязычная» культура? // ИЯШ – 1993. – № 6. – С. 54-56.
3. Пальцева Т.И. Использование страноведческого материала в обучении английскому языку в 5 – 6 классах средней общеобразовательной школы: Дис. канд. пед. наук. – Петрозаводск, 1997. – 175 с.
4. Стернин И.А. Коммуникативное поведение и межнациональная коммуникация // Этнолингвистические аспекты преподавания иностранных языков. М., 2006. С. 75-81.
5. Tubbs S. Human communication / S.Tubbs, S. Moss / N.Y., 1987. – 180 p.